یەئسێك لە نێو عەشقا ... سەردار جاف

دەنگێك لە پرچە ئاڵۆسکاوەکانی غوربەتەوەدەچرپێنێ و بە هەنسك و قوڵپی گریانەوە شیعربارانی ئاوەز دەکا و لە نسێی ئیمبراتۆڕیەتی ئیستاتیکای وشەکانی سەر گەڵای گوڵە ئاونگڕێژەکانی سپێدەی حەسرەتی نیشتیمانەوە لێوانڕێژ دەبێ.
خانمە شاعیرێکی خۆوڵاتی لە غەریبستانی ئینگڵستانەوە قامکەکانی ئاوێتەی وشە ناسك و هەست بزوێنەکانی شیعر بووە و خوێنەر و ناوەندی کوردیش لەم خانمە قەڵەم بە بێشتە کەم تا زۆر بە ئاگا یان بێ ئاگایە ماوەیەکی زۆرە لە خەلوەتی شیعرا ئۆگری حەرف و ریتم وهارمۆنییەت و ئیستاتیکای وشەیە، دەقەکانی لە رەففە نامۆ و تاریکەکانی رۆحا حەشاردراوە و گیانبازی سەماکردنی هەستەکانن، ئیدی ئەو خەم و پەنهانانە ئێمە نازانین چین دەبنە مایەی مەڵاسدانی ئەو دەقە جوان و چێژ وەرگرانە و بەخشینی رۆحی ئیلهامی بە سەلیقەیی خوێنەر دەدا و بوێرانەیش هاتۆتەگۆ.
دواندن بە زمانی شیعر واتا دواندن بە زمانی گوڵ و ئاونگ و با و سەمای گەڵا و پەڕە گوڵی دەم شنەبای کازیوەیەکی روونی پڕ ئاگا هەناسەی جاڵدانی لێوە هاوێر بووە، ئەویش خاتوو (پەری عەزیز) کە بەشنەبای سلێمانی گۆشکراوە و پەنجەکانی بە نافووری گەڵەك تەڕکردووە و لە باخچەکانی شار سەیباز و راکەڕاکی بووە و لەتەك یادگارییەکانیدا چاوشارکێکانی دەگێڕێتەوە و لە سەر دیواری قوتابخانەوێنەی ئەوین و ئاشقبازی کێشاوە بە سەر بەردەکانی سلێمانیا گەمەی منداڵی خۆی لە تەڵا دەداو لە بووکە جوانەکانی بازاری لە ئامێزگرتووە و وەك کۆرپەیەکی خۆی لاواندوویەتییەوە، چەندینجار جەستەی وەك بووکە بەبارانە بۆ شیعرە پڕ ئازارەکانی خۆی تەڕ کردووە.

خاتوو " پەری" لە دەقی (عەشق) خۆی وەك هەر شاعیرێکی دی دەبێتە کاراکتەرێکی مێینە و دەبێتە دەربڕی سەدان و هەزاران ژن و کیژی کۆمەڵی کوردی کە بە هۆی ژانی ئەوینەوە لە لیتاوی عیشقا هەڵکێشراون.
بەر لە رۆچوونە نێو دەقەکەوە گەرەکمانە بڵێین گرێی ئۆدیب لای هەر دوو رەگەز وا دەکات، هەر لە منداڵییەوە کوڕ ئاشقی مێینە بێت و کچیش ئاشقی رەگەزی بەرامبەر، لە گەڵ نەشونماکردنی فسیۆلۆژییەوە

ئەو حاڵەتەئاشقبازییە واقیعەکەی لە سۆزێکی ئامێزی خانەوادەییەوە دەگوازێتەوە بۆئامێزی سۆزێکی ئەویندارى کۆمەڵایەتی کەئەمەیش هەر تاکێکمان ئازارەکەیمان چەشتووە دەزانین چەند بە سوێیە. ((ئەم گرێیە وەك هەموو گرێیەکی دیکە تەنیا گرێیەکی ئاسایی نییە، بەڵکو بونیادێکی گونجاوە کە ئێمە لەو بوونیادەوە دەبین بەو پیاو و ژنەی کە هەین، ئەمەیش ئەو حا□ەیە ئێمە لە رێگەیەوە وەك مرۆڤ دروست دەبین و پێدەگەین))”1″ پێگەیین وا سانا نییە زۆرجاران و بە دەگمەن رێ دەکەوێت ئەو پێگەیشتنە تووشاری شەختە و تۆفان و زریان و لووشدانی مرۆ نەبووبێتەوە و هیلاك و ماندووی نەکرد بێتو پرزەی نەبڕی بێت، داخوا کێ بێت سەر لە نوێ دەستی بگرێ و بەرەو ترۆپك هەڵی بزنێنێتەوە، رێك ئەم حاڵەتە لەم دەقەی خاتوو ” پەری خان ” دەبینرێ دەبا بە وردی پێشوەخت سەرنجی دەقەکە بدەین کە بە زمانێکی زۆر جوان نوسراوە لێ زمانێکی شیعری جوان کە کەم شاعیری نوێخواز دەتوانێ وا بدوێ، پاشان قسەی دیکەیش دەکەین :

عەشق
عەشق واتای
بێداری نێوان من و خەو
و رێ نەکردن لە گەڵ خود
پیاسەکردن بە ناو تارماییەکاندا
بەرد بارانکردنی
لقە شکاوەکانی ئێواران
پینەکردنی دامێنی شەو
هەراسانکردنی بێ دەنگی
یان
سەماکردن
لە گەڵ سێبەری خۆت
سەفەرێك بەرەو سەراب
دیدار لە گەڵ ئاوێنە و
دیالۆگ لە تەك تەنیایی
چرك ، چرك ، چرك
تا
ئەو ساتەی
تەمەن ئەبێتە خۆراك
چاوەڕوانی

. هەر لە بەرایی دەقی (عەشق) جێما (دلالە) بە دی دەکەین، کە واتە جێما چییە؟ نموونەیەك دەهێنینەوە گریمان ئێستا لە تەقەی

دەرگا درا ئەوا دەزانین یەکێك لە پشت ئەو دەرگایە هەیە و لە دەرگا دەدا، تەقەی دەرگاکە جێمایە و کەسەکەیش کە لە دەرگاکە دەدا مەرام یاخود ناوەرۆکە ، لە عارەبی پێی دەگوترێ (دال و مدلول)، جا ئەم جێما و مەرامە جۆری هەیە وەك جێمای ئاوەزی (عقلی) جێمای خوو (گبعی) جێمای بارودۆخ (وچعی) ئەوەی لێرەدا پەریخان باسی لێوە دەکات، جێمای ئولفەتگرتنە بە عیشق ((ئەگەر ئەمەیش پەیوەست بوون بێ لە نێوان دوو شتی پەیوەست بە خوو و رەوشت ، بە واتا مرۆڤ خولیای پێوە دەگرێ، کە بە گوێرەی مرۆڤ لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دیکە دەگۆڕدرێ، وەك ئاخ یان هاوارکردن بۆ ئازارێك یان حەسرەت کێشان بۆ پەشیمانی و بێزاری ئەو دەمانەی کە مرۆڤێك ئەو جۆرە حەسرەتانە دەکێشێ رەنگی زەرد هەڵدەگەڕێ، ئەو کات تێ دەگات ئەو مرۆڤە بە دەردێکەوە لکاوە)) “2” جا ئەوەی شاعیریش زۆر لەوە گەورەترە لە رووی زانستییەوە دەقێکی جوانی داڕشتووە.

شاعیر وا دیقەتی شیعر دەدات کە هەمیشە ئازار بەخشە و هەرگیز چێژ و خۆشی تێدا بەدی ناکرێ لێرەوە ئەوەمان بۆساغ دەبێتەوە کە لە ناخی خۆیەوە دەڕوانێتە تەواوی واتای ئیشق و بە ڕەهاییەوە دەدوێ، رەها بوون هەمیشە ئاسۆی بێزار بوون نیشان دەدات، لێکدانەوەی عیشق بەو واتایەی تا دەڵێ ((هەراسانکردنی بێ دەنگی)) جگە لە نائومێدی هیوا بەخشی و تروسکایی روناهی لە ئیشقدا نابینین، (من) کائینی مرۆڤ کە هەمیشە بۆ خۆش بەختەوەری هەڵپە دەکەم و دەمەوێ ئیشق جوانی خۆیم نیشان بدات، ئەو دێ و عیش قلە نێوان بێداری خۆی و خەو بەراورد دەکا، خەو جگە لە ئازارشکاندن دەشێ کاریگەری دیکەی هەبێ لە دەرەوەی کارە بیا□ل□ژییەکە، خۆرسکیانە هەر مرۆڤێك نەنوێت بە واتا نەخۆشە نەخۆشی ئیدی دەروونی بێت یان ئازاری جەستەیی، نوستن دەرهاویشتە یا کردەیەکی نامۆ نییە بۆ بوونەوەرەکان بەڵکو لە فیترەتی رۆحەوە هەڵقوڵاوە و پەیوەست بوونی هەیە و دوور کەوتنەوە لە خەو مەحاڵە، کەچی زۆر لە بیرمەند و فەیلەسوف زانای دونیا پێیان وایە نوستن واتا بەستەڵك بوونی ئاوەز و راگرتنی واتا لە کارکەوتن کە ئەمەیش خۆی لە خۆیدا رەفزکردنەوەی راگرتنی ئاوەز و بیرکردنەوەیە، کەچی زۆر بە سانایی پەریخان لە حەسرەت کەسباری دەروونی پڕ لە ئیشق بە مەرام نەگەیشتن ئەو عەقڵە لە کار رادەگرێ ئیدی بە بێ گەیشتن بە ئیشق و مەبەست واتا بەستەڵکردنی، هەر ئەو دەمانەیش پیاسەکان کەیف سەماکان لە بار دەبرین بۆیە من و خۆم پەنجە توتەی یەك دەگرین و بە دەم رەشەبای وەیشوومەوە کە بە مەنزووری من لە ئێوارەیەکی تەنیاییدا تەواوی لق ە پۆپی درەختەکانیش هورد و هاڕ دەبن و تەنها ڕەگی ئەو درەختە بە

زەمینەوە گیر دەمێنی کە ئەویش منم و نەروخاوم و رێ دەکەم ، ئافەرین پەری زۆر فەلسەفیانە لەم کەمە دیرانەدا سەرکەوتووبووە، دەیەوی شەو بە حەزەکانی پینە بکات لێ جەغار بە نامورادی تەنانەت ناتوانێ بۆ دەنگیش هەراسان بکات کە بێ دەنگی هەموو وەڵامەکان دەداتەوە و دەبوایە لە دوا دێر بایە.

ئەمەدیوێکی دەقەکە بوو دیوی دووەم بە ئەگەرێکی دیکەدا بە وشەی ((یان)) دەمانباتەوە هەموو روئیای خۆ بۆ تاریکی دیقەت بدەن، سەما کردن لە گەڵا سێبەری خۆت، لە نێوان خود و سێبەردا کە بە ڕەهایی باس لە سەما دەکەی بێ گومان موزیك لە نێوانیانە شاعیر لە یەئسی خۆیەوە بۆ ئەو عاشقە نایات باسی میلۆدی مۆزیکەکەمان بۆ بکات دەمانخاتە تراویلکەوە (سەراب) دیداریش لە تەك خود دا دەمودوو لە گەڵ خۆی کە دەچیتە بەردەم ئاوێنە بێزاری و وەڕسی خۆی بۆ هەموو لایەك جاڕ دەدا و تەنها ئاشق بە خۆ و فەنتازیەی خودە، کە ئەمەیش دەمانباتەوە بۆ ئەوەی بڵێین کەسایەتییەکی نرگسیەتی بۆ خۆی لەم دەقەدا تۆمار کردووە، سێبەر کە دیوی تاریکی خودە پێ باشترە لە ئەوی دی، دەشێ سەرگەردانی هانی دابێ یان تەنیایی کە زۆرجار لە ساتە ئاسایەکانیشیدا شانازی پێوە دەکات، لەم ژیانە هەڵی تەکاند بۆ، مۆزیکمان لێ دەشارێتەوە، تەنیایی و هەڵلوشینی ساتەکان وەك خۆراك کە نەمانە و دەمانباتەوە بۆ هیچ…

((" پۆڵ ڤالێری " زۆر لە ئاست جوانی فۆرم و سەدەفا هەڵوێستەی کردووە، ئەو بەهایەیە پاساوێکی رەهای لە جوانی و پتەوی فۆرمی ئەندازەیی بۆ دەدۆزێتەوە)) "3" لە رووی ئەندازەییەوە شاعیر لەم دەقەدا ژیانی بە ژوورێك وەك نەخشە بۆ دەکێشێ کە ئەو تەعبیر لە فۆرمەڵەی کائینەکەی بەرامبەری دەکات دەیشوبهێنێ بە تاریکی واتا بێ رووناکی، و ناخی مەبەستەکەی مەرامەکەی تاریکە و بێ ویژدانی دەنوێنێ .تەماشا چۆن تەناسوبێك لە نێوان ((بێداری من و خەو)) و ((سەماکردن لە گەڵ سێبەری خۆت ، سەفەر بەرەو سەراب)) دروست دەکات. ئیدی ئەم دەقە تەواوی ماڵوێرانی ئەو کچ و ژنانە دەگرێتەوە ئاشقی کەسە بێ متمانەکان بوون کە بە خۆیان راستگۆ و جەربەزە نیشان دەدەن گوایە سوارچاکن و پێچەوانەکەیشی دروستە و لە ناخەوە بۆگەن و ماڵوێرانکەر داروخان و بە فرت و فێڵیش بە مەرامەکانیان دەگەن، دەنا ئەم یەئسە بە دی ناکرێت لە ناخەوە، نەك پـاشگەز بـوونەوە گاڵتەجاڕییەکی مەڵـاس دراوە بەڵـكـو لـە پێ دەتەقێتەوە و ئافاتەکەی چاوەنواڕی نەبووە دەتەقیتەوە و ئەو گرکان و ویژدان هەژێنە دەخولقێ کە شاعیر ئەم دەقەی پێ دایك دەبێ ،

لێرەیشەوە دەربڕی ناخی ئەو کیژانەیە کە بە هەمان ماڵوێرانیا گوزەر دەکەن و ئیدی متمانەیش لە دەست دەدەن زۆر بە دەگمەن دێنەوە سە رێی بونیادی ژیانیان دەنا تەرکی ژیان دەکەن.

ئەلمانیا

-______________

ژێدەر

1 – شیکردنەوەی دەروونی لە رەخنەی ئەدەبیدا : تێری ئنگلتۆن ، لە عارەبییەوە : سەڵاح حەسەن پاڵەوان سلێمانی 2004 .

2 = المكتبه الپقافيه العربيه .

3 – جماليه المكان : جاستون باشلار ، ترجمه غالب هلسا ، بغداد 1980 .